

Forfatteren er cand.mag., selvstændig redaktør,
 korrekturlæser og ordbogsforfatter
 e-mail: tc@post.tele.dk

Torben Christiansen

Hr. og fru Jensen

I Slangordbogen: dansk slang og dagligsprog (Christiansen 2012) er der en række uformelle udtryk, der har betydningen 'menigmand', 'de gennemsnitlige danskere'. Udtrykkene har formen:

hr. og fru SUBSTANTIV/STEDNAVN/EFTERNAVN

Siden udgivelsen af ordbogen har jeg tilføjet flere udtryk af denne type i den tilgrundliggende base, således at det aktuelle inventar er som vist i fig. 1 (tilføjelser er markeret med *).

	substantiv	stednavn	efternavn
hr. og fru	cerut*		
hr. og fru	frikadelle*		
hr. og fru	hakkebøf		
hr. og fru	kakkelbord*		
hr. og fru	sovs*		
hr. og fru		Danmark	
hr. og fru			Hansen
hr. og fru			Jensen
hr. og fru			Nielsen

Figur 1.

Udtrykkene *familien Danmark* og *manden fra gaden*, der har samme betydning som ovennævnte, har jeg ikke medtaget i den følgende undersøgelse, da de har en anderledes form.

Politikens Slangordbog (2001) har ingen udtryk med *hr. og fru ...*; man har måske ikke anset dem for tilstrækkeligt uformelle til at tilhøre slang. Sådanne udtryk er heller ikke optaget i ODS, mens Den Danske Ordbog indeholder udtrykket *hr. og fru Danmark*.

Et eksempel på brugen af *hr. og fru Jensen* er følgende, der anslår et hyppigt tema for disse udtryk, nemlig modsætningen mellem folk og elite:

Hvorfor skal Hr. og fru Jensen medfinanciere de fines finkultur ? [billedtekst:] Her er så kulturpaladset [Det Kongelige Teater] hvor man med 600 skattekroner i bagdelen kan nyde italiensk operaskrigeri og bournonville- frankofile skabagtigheder. (http://reformisterne.blogspot.dk/2007/07/blog-post_28.html).

Tilsammen tegner udtrykkene billedet af en gammeldags dansk kernefamilie med mand og kone, der ryger, spiser traditionelle danske kødretter og sidder ved et kakkelbord. Deres -sen-navn tilhører de almindeligste danske efternavne, hvoraf de atten hyppigste alle er -sen-navne.¹ De adskiller sig fra andre grupper som *caffè latte-segmentet*, *speltsegmentet* og *regnbuefamilier*. En LGBT-festival positionerer sig således:

”[...] Førhen hed eventet ”Mangfoldig Homo” [...] ”Vi vil gerne, at vores event kan tiltale folk udover vores normale klientel, og at ”Hr. og Fru Cerut” godt tør komme til et arrangement der arrangeres af os. [...]” (<http://www.homotropolis.com/2012/05/artikler/odense-i-alle-regnbuens-farver/>).

Spørgsmål

Når man samler ord og udtryk til en ordbog, er der sjældent mulighed for at søge på noget, man ikke kender. Men det er muligt i dette tilfælde, så derfor bliver det første spørgsmål:

– Findes der flere lignende udtryk med *hr. og fru ...*? Og hvilke udtryk er hyppigst?

Som korpus vil jeg anvende KorpusDK, der beskrives således: ”KorpusDK indeholder en samling elektroniske tekster fra en række forskellige kilder, i alt 56 millioner ord. [...] Teksterne er sammensat så

¹ <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkning-og-valg/navne/navne-i-hele-befolkningen> (besøgt 1.4.2018).

de giver et bredt og varieret billede af den mangfoldighed af tekster som sproget optræder i. De indsamlede tekster stammer fra tiden omkring 1990 og omkring 2000 [...]” (<http://ordnet.dk/korpusdk/fakta>).

Ved hjælp af dette korpus er det også muligt at afgøre det næste spørgsmål:

– Hvad er mulighederne for at finde udtryk med *hr. og fru ...* i et stort bredt og varieret sammensat korpus?

Findes der flere lignende udtryk med *hr. og fru ...*? Og hvilke udtryk er hyppigst?

De to spørgsmål besvares ved en gennemgang af en søgning i KorpusDK (2007). En ’udvidet’ søgning på *hr. og fru* (dvs. de tre ord i denne rækkefølge med 0 ord imellem) giver 174 forekomster. På skemaet i fig. 2 er anført det omtrentlige antal for hvert udtryk; antallet er omtrentligt, da det ud fra det citerede tekstuddrag i nogle tilfælde er usikkert, om de anvendte navne er de reelle (evt. fiktive) navne.

	Antal
Danske	
hr. og fru Jensen	20
hr. og fru Danmark	14
hr. og fru Hansen	10
hr. og fru cerut	1
hr. og fru Nielsen	1
hr. og fru Pedersen	1
hr. og fru Petersen	1
hr. og fru Rasmussen	1
hr. og fru Sørensen	1
Andre nationaliteter	
hr. og fru Jones	4
hr. og fru franskmand	4
hr. og fru Sverige	2
hr. og fru Svensson	2
hr. og fru Skåne	1

Figur 2.

Resultatet er, at følgende fundne udtryk endnu ikke er optaget i Slangordbogens base: *hr. og fru Pedersen*, *hr. og fru Petersen*, *hr. og fru Rasmussen* samt *hr. og fru Sørensen*; om de skal optages, afhænger af en nærmere undersøgelse af antal og spredning på kilder. Desuden kan man i KorpusDK finde synonymmer som *familien Jensen*.

En tilsvarende søgning på *fru og hr.* giver 2 forekomster, der ikke er relevante i nærværende sammenhæng.

Som det ses, er der også fundet betegnelser for de gennemsnitlige amerikanere (*Jones*), franskmænd og svenskere.

Hvad er mulighederne for at finde udtryk med *hr. og fru ...* i et stort bredt og varieret sammensat korpus?

Hvordan kan man som ordbogsforfatter finde de udtryk med *hr. og fru ...*, der bør medtages i en slangordbog? KorpusDK indeholder som vist ikke alle de udtryk af denne art, der er medtaget i Slangordbogen, selv om søgninger i landsdækkende dagblade i avisdatabasen Infomedia viser, at flere udtryk med *hr. og fru ...*, der ikke er med i KorpusDK, har været i brug omkring år 2000 (fig. 3).

	Antal forekomster alle år	Tidligste forekomst
hr. og fru frikadelle	6	2000
hr. og fru hakkebøf	74	1995
hr. og fru kakkelbord	30	1999
hr. og fru sovs	6	2004

Figur 3.

Da man ikke kan søge i KorpusDK eller Infomedia uden at vide, hvad man vil søge efter, er man normalt nødsaget til at følge med i et bredt udvalg af kilder, skriftlige som mundtlige, for at blive opmærksom på relevante ord og udtryk. Det er ikke tilstrækkeligt at basere sig udelukkende på et korpus som KorpusDK eller en avisdatabase som Infomedia – ingen af disse er da heller etableret med henblik på særligt at opfange uformel sprogbrug. Hvis man kræver, at en slangordbog skal være baseret på et korpus, vil det kræve et større korpus med et endnu bredere udvalg af genrer at opnå en tilstrækkelig dækning.

Alternativt kunne man spise brød til og anerkende det fremskridt, som ligger i en empirisk basering og dokumentation, hvilket ikke er en selvfølge for alle danske slangordbøger.

Udblik

Ifølge Ordbog over Gadesproget (Kristiansen 1908:501) brugte pressen i midten af 1800-tallet navnet *Sørensen* ”som Personifikation af det danske Folk”; denne brug var opstået i datidens satireblade.² I dag bruges (lille) *Peter* og *lille Olfert* om drenge, fx i vittigheder, hunde omtales uanset deres navn som *Fido*, *King* eller *Trofast*, heste som *Lotte*, katte som *Mons*, og ræven som *Mikkel*. Og *brian* og *conny/connie* henviser til personer med sociale problemer eller provokerende opførsel.

Lad os slutte uden for Danmarks grænser. Den gennemsnitlige tysker kaldes *Fritz*, russeren *Ivan*, amerikaneren *Jones*, nordmanden *Ola nordmand*, og svenskere *hr. og fru Jönsson*, *hr. og fru Svensson*, *Medelsvensson* eller bare *Svensson*.

Litteratur

- Anker-Møller, Søren, Peter Stray Jørgensen og Trine Ravn (2001) *Politikens Slangordbog*. 6. udgave. København: Politikens Forlag.
- Christiansen, Torben (2012) *Slangordbogen : dansk slang og dagligsprog*. Udgivet som app. Software: LET Software.
- Den Danske Ordbog*, udtrykket *hr. og fru Danmark*. www.ordnet.dk (besøgt 1.4.2018).
- Kristiansen, V. (1908) *Ordbog over Gadesproget og saakaldt Daglig Tale*. Anden meget forøgede Udgave. København: H. Hagerups Forlag.
- Ordbog over det danske Sprog*, artiklen *Sørensen*. www.ordnet.dk (besøgt 1.4.2018).
- Vogel-Jørgensen, T. (1975) *Bevingede ord*. 5. udgave, 2. oplag. København: G.E.C. Gads Forlag.

² Artiklen *Sørensen* i Ordbog over det danske Sprog og artiklen *Hr. Sørensen* i Vogel-Jørgensen 1975:400-401.